

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Landbrukspolitiske veivalg

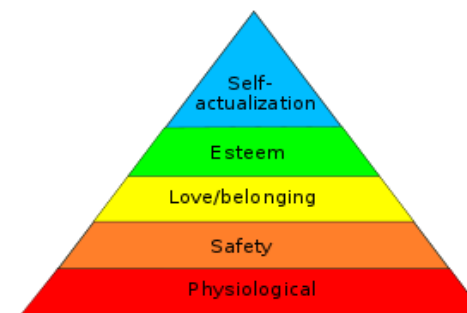
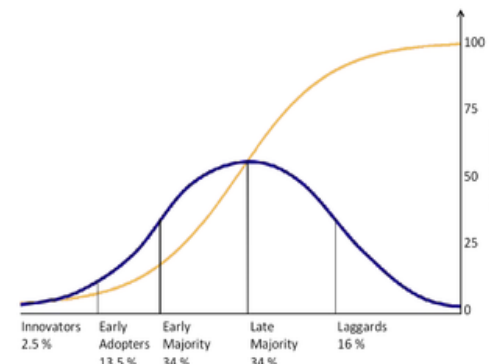
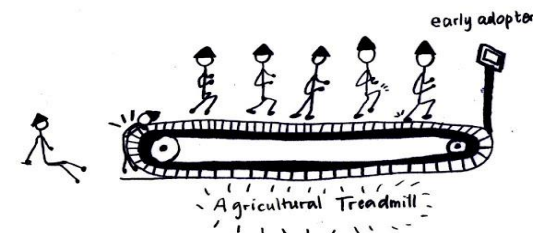
Forelesning i ECN 260 Landbrukspolitikk
Handelshøyskolen NMBU 14. november 2018
Eystein Ystad

SÆRPREG VED LANDBRUKSPRODUKSJON

- Biologisk produksjon
 - Jord, planter, vær, klima, sykdommer, omløpstid, agronomiske effekter
- Stedbundne ressurser
 - Høy andel faste kostnader, ugjenkallelige investeringer
- Landbruksmarkedene
 - Nødvendighetsgoder og etterspørselsselastisitet
 - Overproduksjon og prispress
- Familiebruket
 - Produksjonsenhet og husholdning
 - Ulikheter i interesser og kompetanse

RELEVANTE TEORIER

- Cochrane's tredemølle (1958)
 - Begrenset marked og uelastisk etterspørsel gir prispress og nullsumspill
- Rogers' diffusjonsteori
 - Forklaring på strukturrasjonalisering i landbruket
- Maslow's behovspyramide (1943)
 - Forklaring på uelastisk etterspørsel

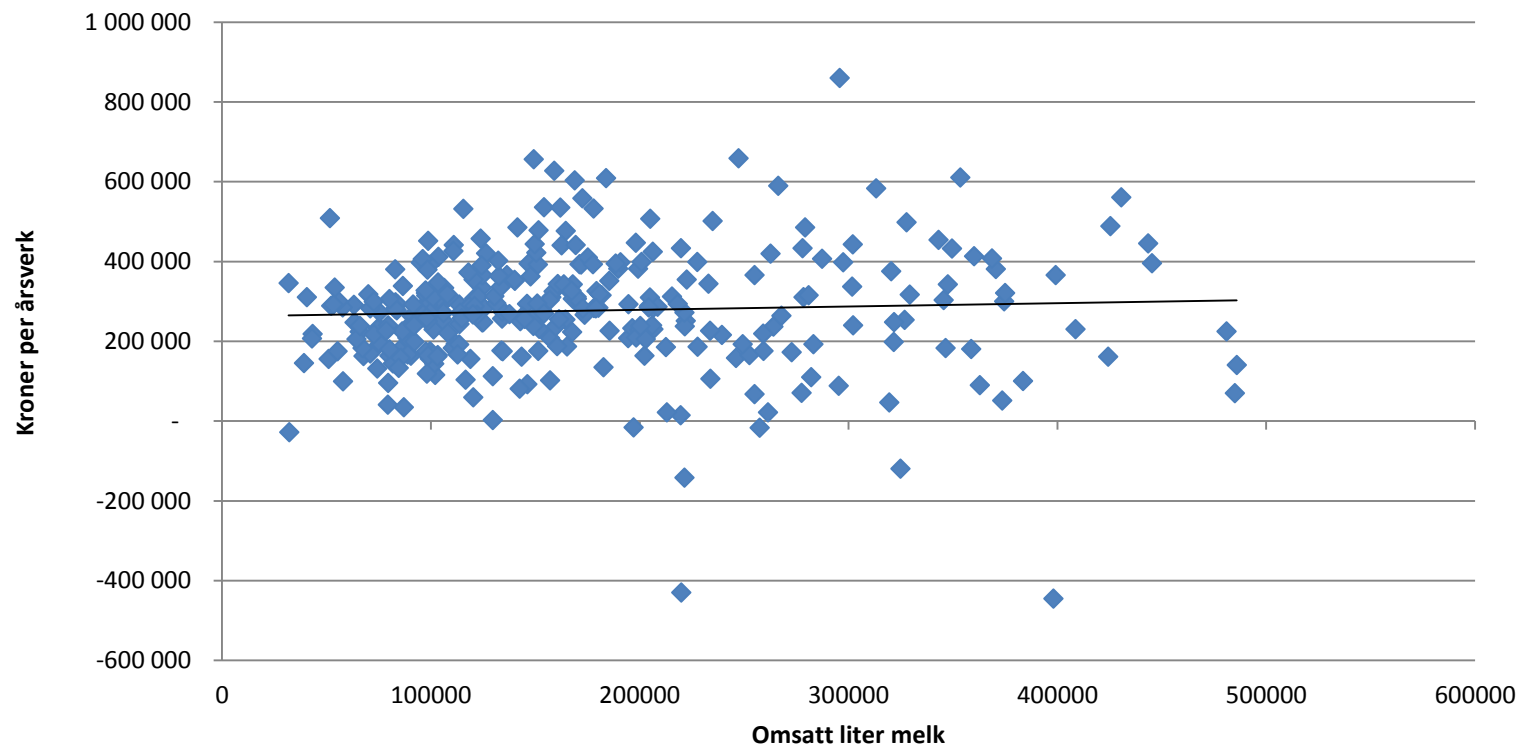

STOR ØKONOMISK VARIASJON I LANDBRUKET

- Ulikheter i kostnader
- Ulikheter i kompetanse
- Ulikheter i målsettinger
- Ulikheter i avlinger og avdrått
 - «Yield gap»: hva skjer med norsk jordbruk hvis man lykkes med redusere variasjonen i avlinger og avdrått?

MELKEPRODUKSJON - ARBEIDSVEDERLAG

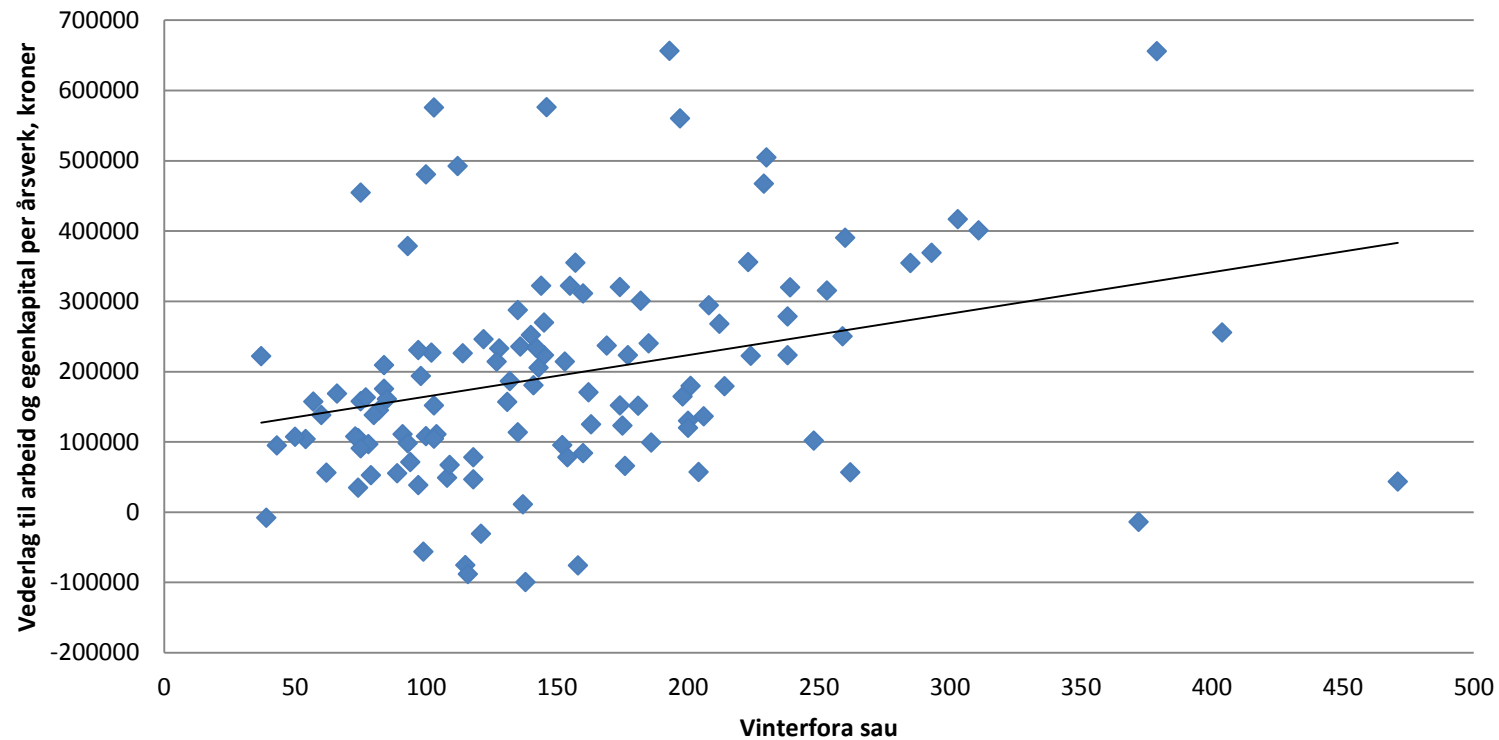

Vederlag til alt arbeid og egenkapital, kroner per årsverk 2014

n = 320

Kilde: Driftsgranskingene (NIBIO)

SAUEPRODUKSJON - ARBEIDSVEDERLAG

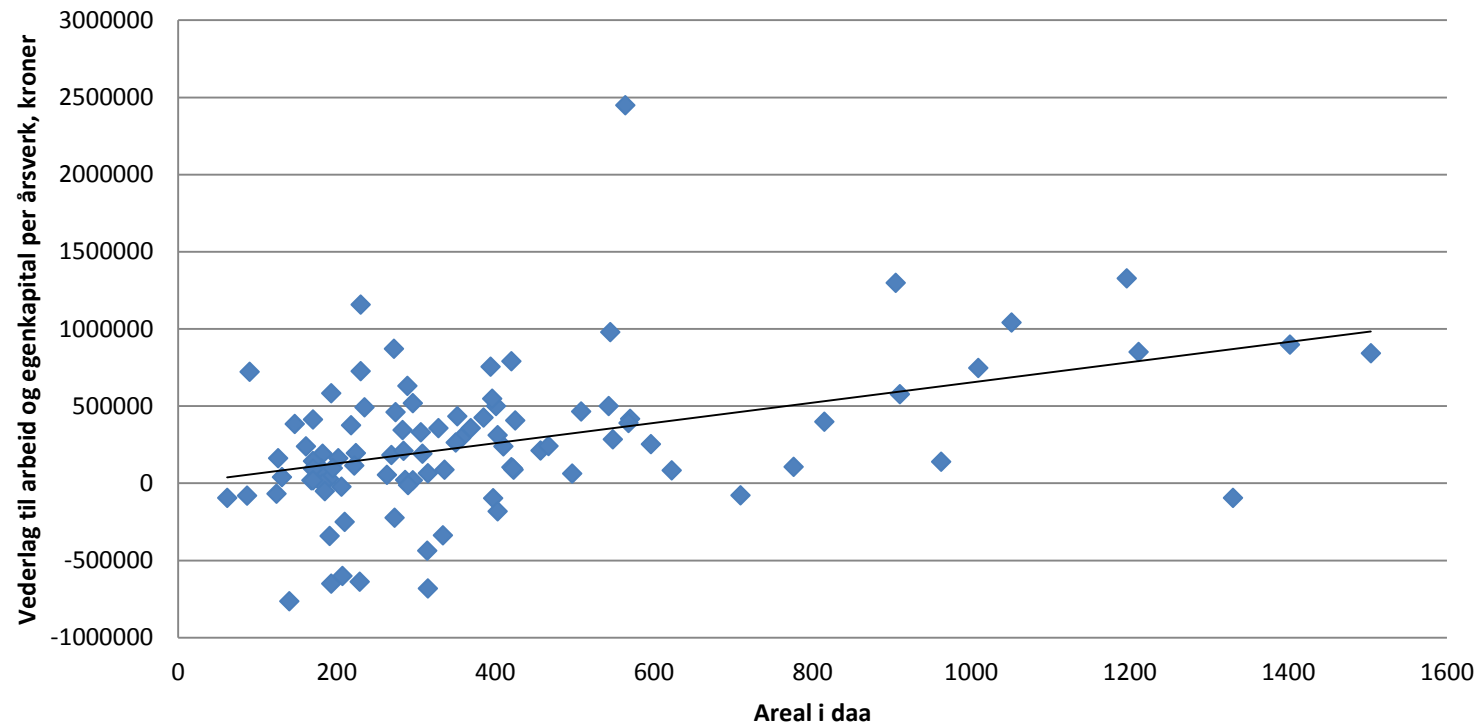

Vederlag til alt arbeid og egenkapital, kroner per årsverk 2014

n = 117

Kilde: Driftsgranskingene (NIBIO)

KORNPRODUKSJON – ARBEIDSVEDERLAG

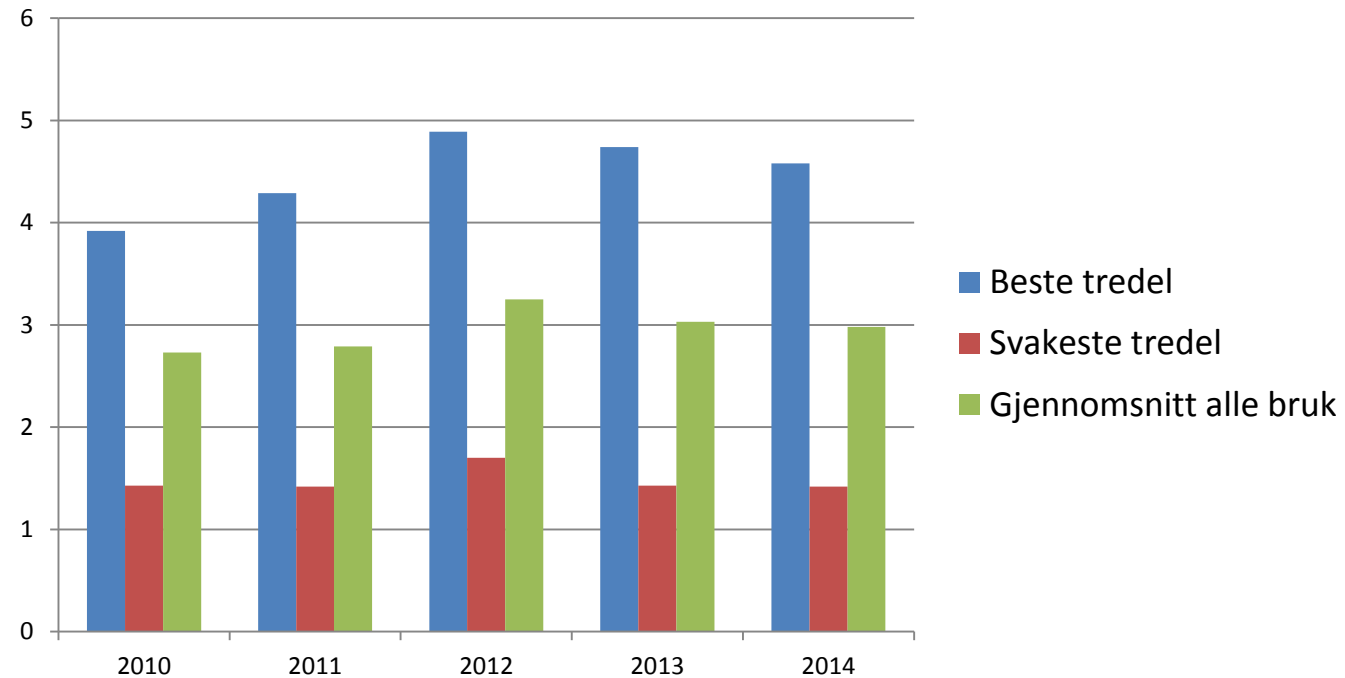

Vederlag til alt arbeid og egenkapital, kroner per årsverk 2014

n = 96

Kilde: Driftsgranskingene (NIBIO)

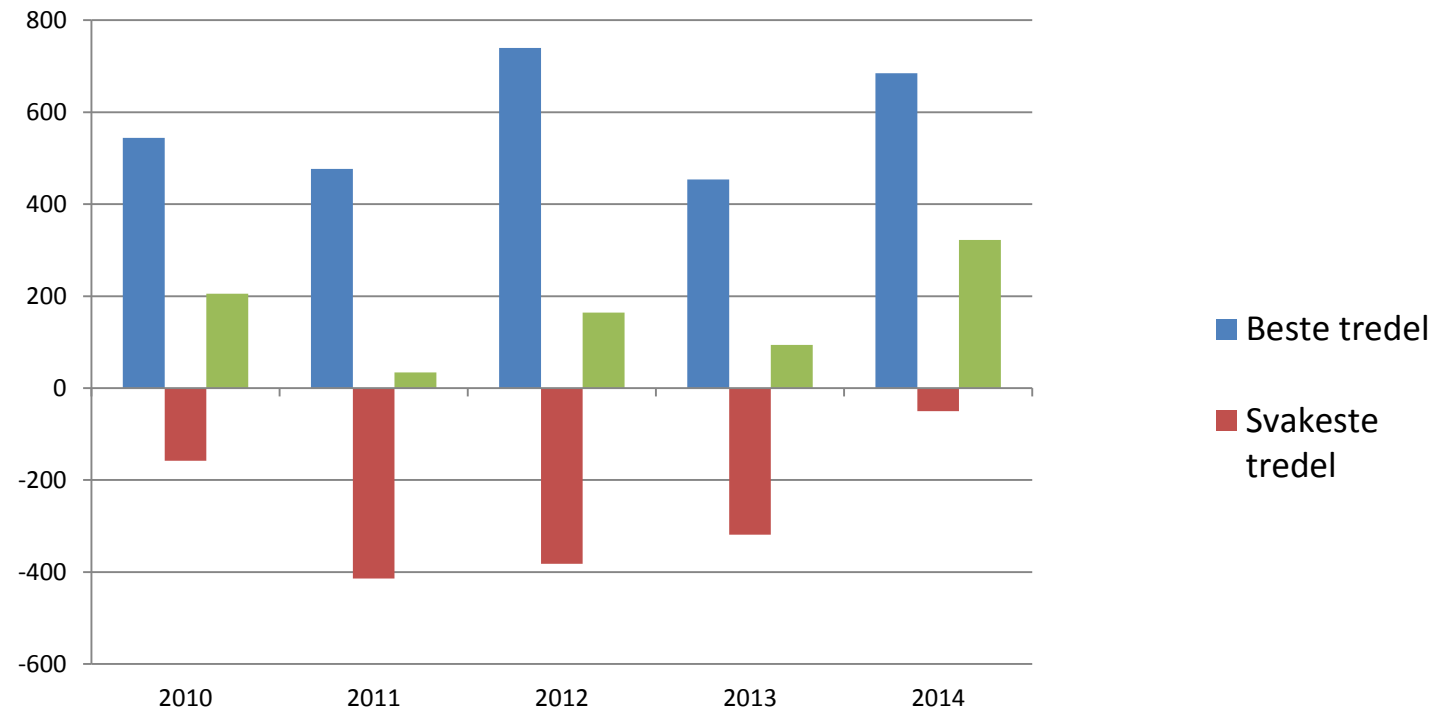
MELKEPRODUKSJON – DRIFTSOVERSKUDD

Driftsoverskudd per liter melk, kroner per årsverk 2010 – 2014

Kilde: Driftsgranskingene (NIBIO)

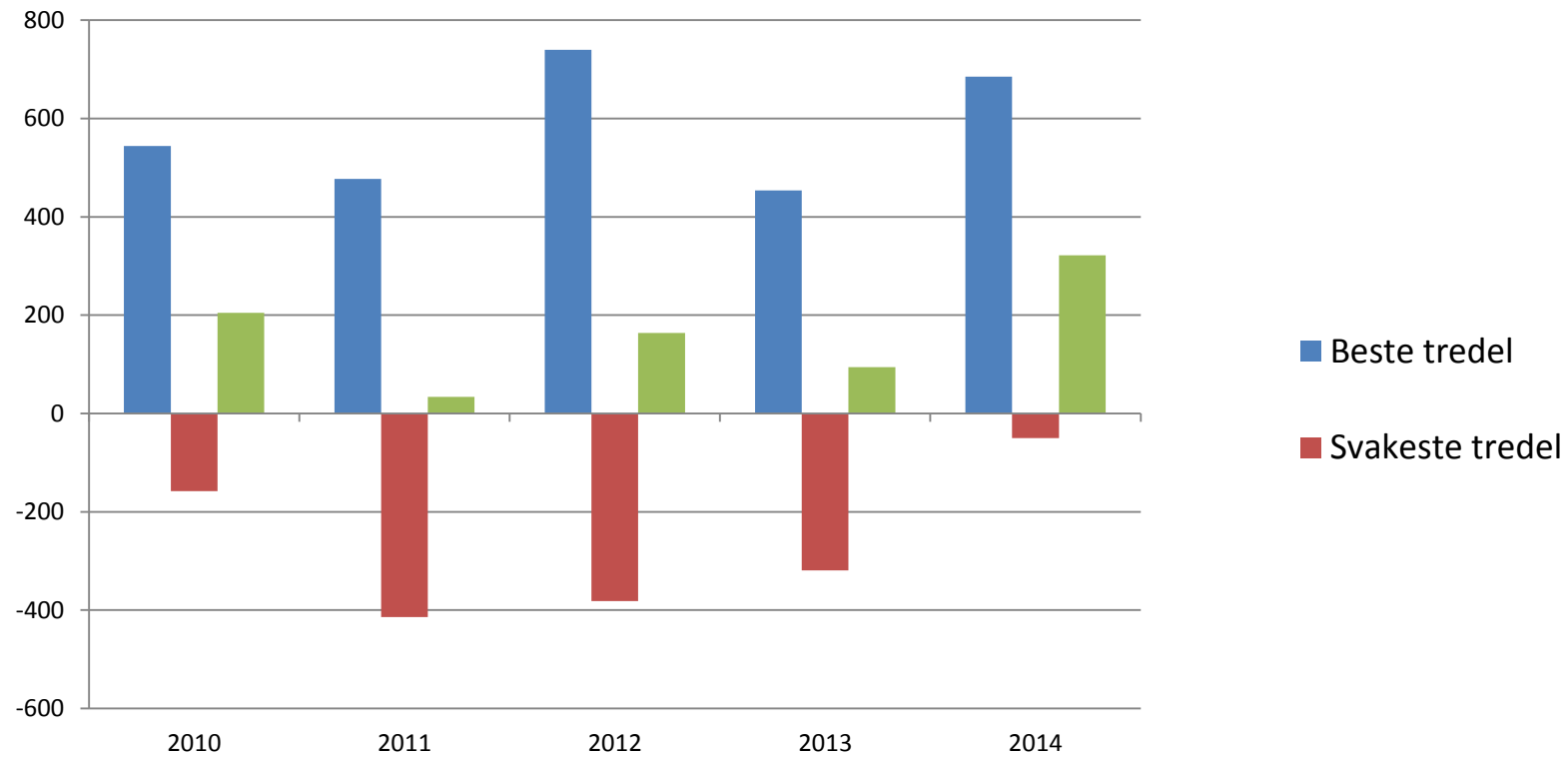
SAUEPRODUKSJON – DRIFTSOVERSKUDD

Driftsoverskudd per vinterfôra sau, kroner per årsverk 2010 – 2014

Kilde: Driftsgranskingene (NIBIO)

KORNPRODUKSJON – DRIFTSOVERSKUDD

Driftsoverskudd per dekar korn, kroner per årsverk 2010 – 2014
Kilde: Driftsgranskingene (NIBIO)

VARIASJON I MÅL MELLOM GÅRDSBRUK

- Variasjon og målkonflikter
 - Variasjon i mål mellom bruk og på det enkelte bruk
 - Konflikter mellom økonomiske mål og andre mål
- Familiebruket
 - Økonomisk produksjonseenhet
 - Husholdning og boplass
 - En blanding av en moderne bedrift og førkapitalistisk organisasjonsform

PRINSIPPER I NORSK LANDBRUKSPOLITIKK

- Demping av konkurranse
 - Importvern (ytre konkurranse)
 - Markedsregulering (indre konkurranse)
 - Målpriser, prisutjevning og kvoter på melk, kanaliseringspolitikk, konsesjonsgrenser
- Inntektsstøtte
 - Jordbruksavtalen: Tilskudd, investeringsstøtte
 - Skattesystemet: Jordbruksfradrag

INNTEKTSDANNELSEN I LANDBRUKET

$$\begin{aligned} & \text{Verdensmarkedspris} \\ + & \text{Skjermingsstøtte} \\ + & \text{Budsjettstøtte} \\ - & \text{Kostnader med markedsregulering} \\ \hline = & \text{Bondens bruttoinntekt} \end{aligned}$$

BEREGNING AV STØTTENIVÅ (OECD)

- PSE: Producer Support Estimate
 - $(\text{Skjermingsstøtte} + \text{Budsjettstøtte}) / \text{produksjonsverdi}$
- Norge 2016 (mrd kr)
 - $(12,5 + 13,6) / 46,1 = 56,6$
- Andre land
 - Sveits, Japan: $\text{PSE} > 50$
 - EU: $\text{PSE} < 20$
 - USA: PSE 10
 - NZ: PSE 1

NORSK LANDBRUK OG EØS

- Europeiske Økonomiske Samarbeidsområde
 - Samarbeid mellom EU og EFTA (Norge, Island og Liechtenstein minus Sveits)
 - Avtale om frihandel på varer og tjenester minus landbruk og fisk
- Betydning for norsk jordbruk
 - EU-direktiver (veterinær, matsminke), konkurranselov (forbud mot monopoler)
 - RÅK-avtalen (protokoll 3), Markedsadgang (artikkel 19)
- Artikkel 19
 - Mål om gradvis liberalisering av handelen med jordbruksvarer
 - Ny avtale i 2017: økte tollfrie kvoter på ost og kjøtt

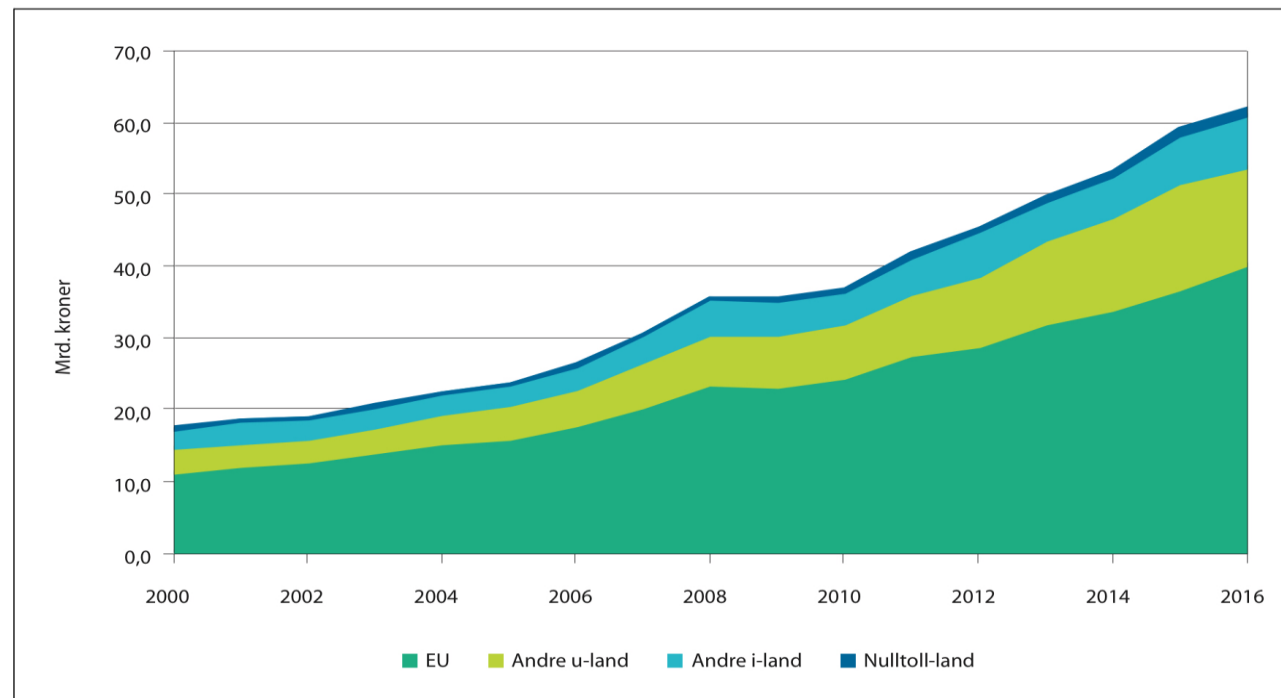
IMPORT AV JORDBRUKSVARER

2016–2017

Prop. 141 S

51

Endringer i statsbudsjettet 2017 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppjøret 2017 m.m.)

Figur 4.4 Utviklingen i importverdi av landbruksvarer, fordelt på forskjellige grupper opprinnelsesland. Mrd. kroner.

Kilde: Landbruksdirektoratet

LANDBRUKSPOLITIKKEN I EU

- Common Agricultural Policy (CAP)
 - To pilarer: 1) Direkte støtte og markedstiltak 2) Bygdeutvikling
- Reform 2003, forsterket i 2013
 - Omlegging til produksjonsnøytral støtte : Matvaresikkerhet, miljø og dyrevelferd
- Melkekvoter avskaffet i 2015
 - Reduserte melkepriser pga produksjonsøkning og importforbud i Russland
- Ny reform 2020
 - Mer fleksibilitet for det enkelte medlemsland
 - Innovasjon, konkurransekraft, risikohåndtering
 - Brexit

Globale utfordringer

- Matproduksjon
 - Matforsyning, matkvalitet og forbrukerpreferanser
 - Teknologiutvikling
- Samfunn
 - Fattigdom, vekst og fordeling, befolkningsutvikling.
 - Handelspolitikk og globalisering
- Miljø
 - Klimaendringer. Biologisk mangfold
 - Jord- og vannressurser

FRAMTIDSUTSIKTER FOR NORSK LANDBRUKSPOLITIKK

- Markedsreguleringssystemet
 - Markedsbalanse: håndtering av overproduksjon og prispress
 - Konkurransen i næringsmiddelindustrien
- Forbrukertrender
 - Rødt kjøtt, matvarekvalitet, dyrevelferd
- Teknologi
 - Presisjonsjordbruk, genteknologi, automatisering
- Politikk
 - Klimatiltak, importvern, internasjonale avtaler